

Svar på skriftligt spørgsmål om skogsbrukets inverkan på läckaget av kvicksilver

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørgsmål SS 328/2021 rd undertecknat av riksdagsledamot Jenni Pitko /gröna m.fl.:

Vad gör regeringen för att minska den kvicksilverbelastning på vattendrag och fiskstammar som skogsbruket förorsakar?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

Så som konstateras i det skriftliga spørgsmålet anrikas metylkvicksilver i näringskedjan och ackumuleras i rovfiskar. På grund av detta är de negativa effekterna på fisket och användningen av fisk störst i fråga om fiskar som gädda, gös och abborre, och de negativa effekterna på fiskerinäringen störst på insjöfisket. Halterna av kvicksilver i rovfiskar kan överstiga de största tillåtna halterna i livsmedel enligt EU:s förordning. Livsmedel vilkas halter av vissa föreningar är högre än de tillåtna maximihalterna får inte släppas ut på marknaden och får inte användas som beståndsdelar i livsmedel. Det är livsmedels- och foderföretagens ansvar att se till livsmedel eller foder är säkra. Livsmedels- och fodertillsynsmyndigheterna övervakar att aktörernas egenkontrollsystem är fungerande och tillräckliga genom riskbaserade- och stickprovskontroller. Livsmedelslagstiftningen förutsätter, att anvisningar om säker användning av fisk meddelas särskilt åt så kallade känsliga konsumentkategorier, dvs. åt personer som är känsligare än andra för effekterna av miljögifter. Enligt de allmänna rekommendationer som statens näringsdelegation ger borde man äta fisk minst två gånger i veckan, och det bäst att variera olika fiskarter i kosten. Åt vissa konsumentgrupper har getts anvisningar om säker användning av fisk i kosten för att deras exponering av kvicksilver och andra främmande ämnen ska hållas inom säkra gränser. Vid behov kan också utfärdas regionala restriktioner.

Halterna av främmande ämnen i insjöfisk undersöks på försorg av både miljömyndigheterna och livsmedelsmyndigheterna. Avsikten är att man under år 2022 ska påbörja ett omfattande nationellt projekt där man undersöker i synnerhet insjöfiskens halter av främmande ämnen och konsumenternas exponering för främmande ämnen, också gällande kvicksilver. I undersökningen studeras också förhållandet mellan nyttan och nackdelarna av att äta fisk. Man hoppas få mera kunskap om framför allt sådan fisk som är underutnyttjad. Enligt nuvarande kunskap är hälsofördelarna av att äta fisk större än hälsonackdelarna av fiskens främmande ämnen.

Över 90 procent av kvicksilvernedfallet i Finland består av fjärnedfall från källor utanför landets gränser. Det nedfallna kvicksilvret anrikas främst i den organiska substansen i markens ytskikt och i humusen. De faktorer som ökar utlakningen av humus till vattendragen ökar även kvicksil-

verbelastningen. På motsvarande sätt anses, att åtgärder som ökar fastläggningen av organisk substans och humus är åtgärder med vilka belastningen kan minskas. Det behövs ändå forskas mera i hur olika vattenskyddskonstruktioner inverkar på utlakningen av kvicksilver.

Istandsättning av diken är inom skogsbruket den enskilda åtgärd som medför den största belastningen. Arealen av dikade myrar som används för skogsbruk är 4,7 miljoner hektar. Man slutade nydikade myrar före början av 2000-talet. Idag utförs endast istandsättning av gamla diken och kompletterande torrläggning. Under de senaste åren har diken istandsatts på i medeltal 35 000 hektar.

Enligt bestämmelserna i den temporära lagen om finansiering av hållbart skogsbruk (34/2015) kan enskilda skogsägare beviljas statligt stöd för planering och utförande av skötselåtgärder på torvmarksskog. Stöd beviljas inte, om man inte i projektet har fäst särskild vikt vid åtgärdernas konsekvenser för vattendragen och miljön och vid att minska de eventuella negativa effekter som åtgärden medför. Ett villkor för finansiering är, att man vid planeringen och verkställandet ska tillämpa bästa möjliga tillgängliga prisvärda vattenvårdsmetoder och vattenvårdsanläggningar. Den nuvarande temporära finansieringslagen är i kraft till slutet av år 2023.

Regeringen har börjat förbereda ett nytt incitamentsystem. Den arbetsgrupp som berett incitamentsystemet lade fram sitt förslag i januari 2021. Arbetsgruppen har föreslagit att man i stället för att bevilja stöd för istandsättning av diken ska bevilja stöd för helhetsmässig planering av myrskogars vård och genomförande av vattenskyddsåtgärder. I den framtida helhetsmässiga planeringen ska man sammanjämka förbättring av virkesproduktionens förutsättningar, vattenskydd, stävande av klimatförändringen och tryggnad av biodiversiteten. De personer som planerar vården av torvmarksskog förutsätts ha avlagt en fristående examen. Regeringen kommer att fortsätta beredningen av det nya incitamentsystemet när EU:s riktlinjer för det statliga stödet är klara.

Det finns ännu endast litet forskningskunskap om kvicksilvrets kretslopp i naturen och olika skogsbruksåtgärders inverkan på kvicksilverutlakningen. Man vet att åtminstone hög temperatur, syrefri omgivning, organiskt material och sulfat är faktorer som påskyndar metyleringen av kvicksilver. Vattendränkning av torvmark och reducerande förhållanden gynnar också aktiviteten hos de svavelreducerande bakterier som konstaterats vara den största orsaken till kvicksilvermetyleringen. Då marken störs genom bearbetning el.dyl. bildas många små vattensamlingar i skogsmarken vilket för sin del kan skapa gynnsamma förutsättningar för kvicksilvermetylering och utfällning av metaller. Hyggesrester som lämnats kvar på avverkade områden (kvistar, barr) är också en potentiell källa till kvicksilver och andra metaller då ämnen som samlats genom torrt nedfall sköljs bort. Det är sannolikt att vinterregnen, de snöfria vintrarna med barmark, den ökade utlakningen och den höjda marktemperatur som beror på klimatförändringen kommer att öka utlakningen och metyleringen av kvicksilver.

Utlakningen av skadligt metylkvicksilver till vattendragen kan minskas genom god skogsvård som följer skogsvårdsrekommendationerna till exempel på följande sätt:

- Man undviker markskador samband med avverkning Detta är möjligt genom att utföra avverkningen i torvmarksskogar och försumpade moskogar vid tidpunkter när marken är frusen och genom att förbättra markens bärförmåga med hyggesrester.

- Vid förnyande av torvmarksskog och försumpad moskog förhindras att humusskiktet och yttorven blir vattendränkt. Man kan förhindra vattendränkning genom att se till att marken torrläggs t.ex. genom att se till att avdunstningen från trädbeståndet är tillräckligt, och om detta inte räcker, genom att restaurera diken.
- För markbearbetningen väljs metoder som inte skapar våta sänkor på det planterade området.
- Vid kanterna av vattendrag lämnas skyddszoner där man inte kör med skogsmaskiner eller utför markbearbetning. På detta sätt förhindrar man att det uppkommer genströmningsleder från det bearbetade området till vattendraget,

I handboken om skogsbrukets vattenvårdsplaner för år 2022–2027, som följer EU:s ramdirektiv för vatten, har som styrmedel angetts utveckling av vattenskyddsåtgärder i syfte att minska den kvicksilverbelastning som skogsbruksåtgärder orsakar. Målsättningen är att utarbeta rekommendationer för god praxis med vilka vattendränkning av marken kan undvikas. Samtidigt har konstaterats att det behövs mera forskning om hur bland annat olika åtgärder inom skogsbruket och de vattenskyddsåtgärder som används i samband med dessa påverkar utlakningen av metylkvicksilver, och om hur omfattande problemet är.

Regeringen har gjorts betydande satsningar på markanvändningssektorns klimatåtgärder, bland annat för att främja en användning av torvmarker som är hållbar som helhet. Redan nu pågår ett stort antal projekt som också kommer att främja minskningen av skogsbrukets kvicksilverbelastning. Inom projektet SUO som leds av Naturresurscentralens och Finska skogscentralens skapas en ny handlingsmodell för hållbar användning av torvmarksskog. I projektet utvecklas bland annat kunskapsprodukter för användning av branschens aktörer. En av kunskapsprodukterna kommer att beskriva sura sulfatjordar. Tapio utarbetar undervisningspaket om torvmarkskunskap med en tillhörande fristående examen i syfte att förbättra skogsbruksföretagarnas kunnande. Finlands skogscentral har som bäst en öppen ansökan som gäller en ny modell av övergripande planering av vård av torvskog. Målet är bland annat att få respons med tanke på beredningen av det nya incitamentssystemet.

Helsingfors 10.6.2021

MinisterJord- och skogsbruksminister Jari Leppä